

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Historia Provinciæ Paraquariæ Societatis Jesv

Techo, Nicolas

Leodii, MDCLXXIII.

Cap. 6. Rochus Gonsalvius constructum ab se Sanctæ Annæ oppidum
Franciscanis concedit.

urn:nbn:de:hbz:466:1-38528

Apostolicis viris defuisse: adeò ut miraculo proximum videatur, inter tot adversa in regione corruptissima constantiam tenere potuisse. Satis constat supra sex capitum millia eò loci usque ad id tempus à Societatis hominibus baptizata fuisse. In Divi Ignatii colonia idem erat operantium vigor: pedetentim tamen res procedebat quoad Baptismos, ducentis circiter capitibus singulis annis in his rerum primordiis Christianorum albo inscriptis.

REbus apud Itapuanos utcumque stabilitis, relicto ibi, qui curam eorum gereret, Didaco Boroa, Rochus Gonsalvius Augusto mense ad Appupen paludem ab Sancta Annà dictam, Barbaris nondum baptizatis, ducendum se tradidit. Triginta leucis secundo flumine palus distabat, pergendumque erat per littora utrimque ferocissimis hominibus infesta, quos confidentius, quàm securius ex itinere passim ad partes Christi sollicitans, tandem eò quò tendebat incolumis pervenit. Maximà propensione animorum Appupennæ paludis accolæ venientem excepere, rati nullum sibi contra vexatores potentius auxilium obvenire posse, quàm si Societas sedem stabilem ibi poneret. Itaque cum octo menses effluxissent, & nullus è Franciscanâ familiâ Sacerdos advenisset, Appupennenses multiplici sedulitate extemporale templum domumque Gonsalvio ædificant, sparsam multitudinem cogunt, sementem non uni ab aliis sejuncti, sed continuatim faciunt, denique rem adeò strenuè urgent, ut ante quadrimestre spatium sexcenta capita in novello oppido computarentur. Constitutis utcumque rebus, Rochus Gonsalvius cum Ferdinando Ariâ in Paraquariæ & fluminis Argentei Prætorem rursus electo, de Paranaë statu acturus ad Assumptionis urbem mense Novembri contendit. Prætor nuper sororem suam cum Rochi Gonsalvii germano fratre in matrimonio collocarat, & affectu in Societatem jam satis clarus erat: quare omnia proclivâ in eo reperit, nisi quod famæ suæ velificans voluerit ad nova Paranaë oppida statim pergere. Dissuadebat fortiter Gonsalvius, asserens adhuc esse immaturos Barbarorum animos; posse præcipitatione magnas res corrumpi: nomen Hispanorum ob præterita bella apud Paranenses esse odibile: Societatem apud novos homines fore suspiciosam, si statim Hispanos quovis prætextu introduceret: desisteret itaque ab incepto, & tantisper differret gloriæ segetem, quam sine periculo aliquando meteret: interim autoritate Societatem juvaret, hanc esse unicam de religione Christianâ & Rege Catholico benè merendâ viam. Hæc Rochus: sed Prætor pulchrum sibi fore ratus, si præsentem ad Paranaë aliis præriperet Prætoribus gloriæ occasionem, Rocho Gonsalvio (cujus in comitatu sibi tuta omnia confidebat) ad præparandos Paranensium animos præcedere jussu, cum quinquaginta Hispanis militibus se dat in viam. Ubi Paranaë littus attigit, in exornata navigiola ab Gonsalvio honorificè exceptus fluvium transmisit. In obversâ Itapuanò oppido insulâ Didacus Boroa ingentem Crucem erigi curarat, quam ut à longè conspexere Hispani, festâ cymbarum circumdactione, & repetita sclopetorum explosione, aliisque venerationis ac lætitiæ ostentamentis, militariter adoravere; lati quòd eo in loco Crux triumpharet, in quo communes hostes tamdiu regnârunt. In Itapuanum oppidum inductus Prætor, ubi ad exornatum templum venit, ad comites suos conversus, *Gratias, inquit, Omnipotenti Deo flexo omnes poplite agamus, quòd unius virtute Crucis hodiè ea loca calcemus, quæ nec meus per tot annos ensis, nec Hispanorum robur debellare valuerunt.* Deinde Gonsalvio & Boroæ gratiis actis, quòd per eos tanta res peracta esset, promittens se honorarias litteras in Societatis commendationem ad Regem Catholicum daturum, Itapuanorum primoribus in oppidi duces ritè constitutis, Barbaros monuit, ut Sacerdotes suos (quorum ipse manus demisso capite ad exemplum osculatus est) vellent reverenter habere. Secundùm id, quia rumor increbuerat, ob ejus adventum, adversi fluminis accolæ inquietè agere, & jam ex propinquo sese hostiles cymbæ ostentarent, eo quo venerat die, metum necessitate abeundi celans, quàm celerrimè ex Itapuanò portu solvit. Navigantibus trecenti circiter Barbari clavâ & sagittis armati in fluminis præcipitio occurrunt, qui indubiè vim Prætori intulissent, nî Gonsalvius autoritate ducem eorum repressisset.

CAPUT VI.

Rochus Gonsalvius constructum abs se Sanctæ Annæ oppidum Franciscanis concedit.

Sancta Anna oppidum conditur.

Ferdinandus Arius Prætor Paranaem vult inspicere.

Rochus Gonsalvius dissuadet conatur.

Prætor in opinione persistit.

Crux triumphat.

Societatis commendatio.

Prætoris periculum.

Sacerdotum
& Crucis
potentia.

Appupennensium
seu Franci
suum tra-
duntur.

CAPUT
VII.
De Guairi-
norum mo-
ribus.

Guairani In-
tissime habi-
tant.

Belligerantur

Barbare.

Eorum do-
mas.

Matrimonia

Hospitalitas.

Funera.

Is erat Tabacambius, qui à Prætoro rogatus, ut vellet Regis Catholici nomine Ducalem baculum acceptare, quo Paranensium Dux dignosceretur: superbè respondit, se satis hæcenus omnium Ducem fuisse sine baculo, deincepsque futurum. Ex quo congressu intellexere Hispani milites, quod potentior occulta Sacerdotum & Crucis reverentia quàm armorum confidentia sit. Defuncti periculo, non diu post ad Appupen paludem pervenere. Ibi iterum Prætor laudavit Gonsalvium, quod tantillo tempore templum oppidumque eo loci construxisset, & gentem barbaram mansuefecisset. In his rebus dum sunt, Franciscani Patres, Prætoris & aliorum auctoritate interposita, postulavere, ut Appupennensium cura, quos ad Fidem olim sollicitaverant, sibi traderetur: aientes, eos ad vicinam coloniam abs se constructam, incolarum paucitate laborantem, traduci, & ex utraque gente justum oppidum consulari posse. Rochus rem decoram se facturum arbitratus, si urbanè & sine lite præclarissimo Ordini, quod postulabat, concederet; præsertim cum non deessent alibi alii Barbari, in quibus reducendis Societas fructuosius operam collocaret, & sedem fixam in medio Paranensis provinciæ jam haberet, sexcenta illa capita abs se reducta, ad Franciscanorum curam pro potestate traduxit. Sic Paranensis Provincia, hæcenus rebellis & ferax, fræno accepto, regimini se subjicere tandem utrimque cœpit. In qua penitus domanda quid Societas egerit, suis temporibus tradam. Porro quia Paranenses & Guairaniæ populi, necnon multæ aliæ Ethnicorum regiones, Societatis laboribus destinatæ, è Guarana gente sunt, lubet de Guaratorum moribus aliqua simul tradere, ut rerum scribendarum compendio & ordini consulam.

TERRA illa, quæ inter Maranionem, sive fluvium Amazonum, vel si mavis Aurelianum & Paranam, immenso plusquam mille leucarum tractu abs se divaricatos, interjacet, mediam pœnè Americæ Australis partem constituit. Quam terram omnem Guarani non tantum incolunt, sed extra hos limites pervagati, quidquid spatii inter Paraquarium & Paranam ad Peruviam fines excurrunt, latissimè occupant. Porro passim reperire est in eo spatio alias nationes, linguâ & moribus ab Guaranis discrepantes, quos ipsi ex innata superbia mancipia appellant. Cum eis internecinum æternumque bellum gerunt. Bello captos solemnè ritu faginant, devorantque. In his epulis ad bellicosi facinoris monumentum, nomina nova sibi assument. Exiguos pagos passim habitant, quibus præstantissimam hereditariam nobilitatem aut eloquentiam populari insignes. Si bellum ingruit, ducem fortitudinis famam præstantem sibi præficiunt. In bello præponere electos, servare ordines, occasiones prævidere, diem & locum eligere, tempestivitate uti, cibos curare, omnino negligunt. Fortuitam plerumque pugnam incunt, repentinâ irâ validi; si impetus differatur, recordiam induunt. Clavam & sagittam præliando adhibent. Corpora nuda ante pugnam tetrè coloribus horrificant. Nec cæmentorum nec regularum apud illos usus est: paleâ, luto & informi materiâ domos rotundas aut oblongas ædificant, tantâ plerumque magnitudine, ut una domus pagum conficiat. Matrimonia libera sunt: quot quisque fræminas alere & adipisci potens est, tot conjuges aut pellices numerat. Casiqui præsertim jus sibi in præstantissimas pagi sui puellas usurpant, quas non agrè clientibus aut hospitibus minuendas tradunt. Nuribus passim abutuntur. Dimittere uxores, & vicissim ab uxoribus dimitti, nemini admodum probro est. Quemque mortalium hospitali arcere tecto nefas habetur. Hospites fletu & prolixâ laude Majorum excipiunt: fletum risu & convivio terminant. Per brevi veste ex plumis aut conchiliis contextâ verenda tegunt, cætera nudi. Triticum turcicum, & cucurbitarum, necnon fabarum radicumque varia genera ferunt. Carnibus venatione captis pœnè crudis vescuntur. Si quis inter illos, præsertim nobili loco natus, à vita discesserit, dici vix potest quanto ejulatu fræminæ omnia loca compleant; buccis inflatis voces intercalari silentio horribiles emittunt, ex altis locis subinde se præcipitant, crines lacerant, frontem feriunt, mortua corpora versant, amplexantur, alloquuntur, latera intendunt, palmas dilatant, ollis prægrandibus cadavera imponunt: & autumantes animas simul cum corporibus sepeliri, patellis concavis ora mortuorum cooperiunt, ne nempe animæ suffocentur: ut scias ab

eodem